

A százáncú posztógallér felöltésekor...

Mit vállaltak magukra a fertálymesterek a jogaként kézbe vett botjukkal, százáncúnak mondott, piros bélésű fekete posztógallérjuk felöltésekor?

A városi jegyzőkönyvek alapján feladataik közé tartozott: az adófizetésre történő felszólítás, a tűzrendészet, a tisztaság felügyelete, a növényi kártevők elleni védekezés, a napszámbérek felügyelete, a jó erkölcsök felügyelete (káromkodás és utcai dohányzás, „pipálás” tilalmazása is), gyűjtések szervezése, a szegényügy, valamint a városi rendeletek végrehajtása is. Működésükről meghatározott rendben

tartoztak jelentéstétellel a városnak. Feladatukat díjazás nélkül látták el. Csupán egyetlen kivétel volt, amikor 1809-ben — a napóleoni háborúk következtében — Egerben tartózkodott a királyi pár, és három hónapig itt őrizték a Szent Koronát is — az éppen szolgáló fertálymestereket két évre mentesítették a katonatartás terhe alól.

Az intézmény jellegzetességeit összefoglalva: olyan önkormányzati, közigazgatási és igazságszolgáltatási feladatokat ellátó tisztség, amely két-három ezer lélek fölött és között segítette a város és az ország bevett szokása-

inak és törvényeinek érvényesítését. Olyan személyes ismeretségek közvetlenségén alapuló, erkölcsi indíttatású tisztség, amely lehetővé tette a helyi ügyek gyors és hathatós rendezését.

A tisztség vizsgálata során tűnt fel kapcsolata a Székelyföldről ismert „tízes” szerveződéssel. Annál is inkább, mert Breznay Imre szerint korábban nálunk is tizedesnek nevezték a fertálymestereket. Úgy vélem, hogy e kérdést illetően a tudós kutató téved. A tévedés oka lehet az, hogy a török kivonulása után Egerben nem került újraindításra a tizedesi tisztség. Átadta

helyét a fertálymesterség intézményének. Székelyföldön és általában is Erdélyben egészen a 18-19. századig fennmaradt a kétféle szerveződési szint. Kolozsvári városi jegyzőkönyvek szerint a fertálykapitány több tized fölött rendelkezett. Egerben a török tartós vendégeskedése miatt kophatott ki a közéletből a városi szerveződés „tízes” szintje. A megszállók elvonulása következtében kialakuló „tabularasa” adta lehetőség hívhatta új életre a fertály-negyedmesteri tisztséget. Majd az egri polgárság működtette egészen a századunk közepéig. *Dr. Németh Zoltán*

Nefnyseg 1991. 08. 06